

Vicenç Llorca

La frase immutable

Poemes escollits (1987-2019)

Vicenç Llorca

La frase immutable

Poemes escollits (1987-2019)

Traduccions:

Antonio García Lorente, Montserrat Gibert,

Rosa Lentini, Vicenç Llorca,

Toni Quero, Jordi Virallonga

Amb el suport de:

Primera edició: agost 2019

Pintura de la portada:

Joan Pasqual. *Sèrie Mediterrània*. Acrílic amb pigments naturals sobre paper

© del text: Vicenç Llorca Berrocal

© del pròleg: Josep M. Ripoll

© de l'epíleg: Àngels Gregori

© de les traduccions: Antonio García Lorente, Montserrat Gibert, Rosa Lentini,
Vicenç Llorca, Toni Quero, Jordi Virallonga

© de l'edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls

Tel. 977 60 25 91

cossetania@cossetania.com

www.cossetania.com

en coedició amb

Quaderns de la Font del Cargol

info@fontdelcargol.cat

www.fontdelcargol.cat

Disseny i composició: Ramon Martínez

www.rmdgdisseny.com

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-840-6

DL T 237-2019

A l'Anna i al Vicenç.
Gràcies per ser! Gràcies per ser-hi!

ÍNDIX

Vicenç Llorca: l'ambició de ser i de conèixer. JOSEP M. RIPOLL	9
LA PÈRDUA	21
El convit	23
Muntanya de l'arbre Déu	25
Muntanya de l'excés	27
Plana del buit	29
Sonet de la mar verda i la mar blava	31
Sonet de Mayernigg	33
PLACES DE MANS	35
El despertar de la plaça	37
Places de mans	39
Rellotge de sorra	41
Cruïlla	43
Presència dels cossos	45
Llibre de ciutats	47
L'AMIC DESERT	49
L'invent del jorn	51
Gotes de llum	53
Entusiasme de les places	55
El cor d'Helena	57
Cel desert	59
L'amic desert	61
ATLES D'AIGUA	63
La frase immutable	65

Materia de la ruta	66
Río amarillo	68
Los puntos más extremos de los continentes	70
Odisea	72
Románica	76
El escriba sentado	78
CIELO SUTIL	81
Cielo sutil	82
Canto de otoño	84
Plegaria en el Bryce Canyon	88
Dantesca	92
Salida	94
Olor de fuego	96
La duodécima luna	98
CIUDADES DEL VERSO	101
Sol de agua	102
La espera de la palabra	104
Ortografía del yo	106
Óbidos	108
White Mountains	110
DE LAS CRIATURAS MÁS BELLAS	113
Museo de arqueología	114
Imposible canción de cuna	118
Calendario de instintos	120
El cuerpo de la elegía	122
Es hora de llover	124
Los anhelos del camino	126
Todo el mañana de la nostalgia	128

Matèria de la ruta	67
Riu groc	69
Extremitud dels continents	71
Odissea	73
Romànica	77
L'escriba assegut	79
CEL SUBTIL	81
Cel subtil	83
Cant de tardor	85
Pregària al Bryce Canyon	89
Dantesca	93
Sortida	95
Olor de foc	97
La dotzena lluna	99
CIUTATS DEL VERS	101
Sol d'aigua	103
L'espera de la paraula	105
Ortografia del jo	107
Óbidos	109
White Mountains	111
DE LES CRIATURES MÉS BELLES	113
Museu d'arqueologia	115
Impossible cançó de bressol	119
Calendari d'instints	121
El cos de l'elegia	123
És hora de ploure	125
L'afany del camí	127
Tot el demà de l'enyor	129

EL ÚLTIMO NORTE	131
Reloj de sol	132
Norte en el oriente	134
Shajty	136
Mar de Azov	138
La madre	140
Venir niño	144
CALENDARIO DE INSTINTOS	147
En un solo minuto hay tantos días	148
Confianza de la luz	150
Hacer el tiempo	152
El vino del que me hablas	154
De Alella a Vallromanes	156
Bandera propia	158
Presente	160
Los reyes de la postguerra bailan tangos de amor	162
CUERPO DE PODEROSA LUZ	167
En la memoria eterna del agua	168
Porque el sol se dispersa en los brazos del día, he reconocido el mundo a través de tus ojos amantes	172
La ciudad, donde tú vayas irá. ÀNGELS GREGORI	179
Agradecimientos	182
Obra poética	183
Traducciones	185

L'ÚLTIM NORD	131
Rellotge de sol	133
Nord a l'orient	135
Shajty	137
Mar d'Azov	139
La mare	141
Venir infant	145
CALENDARI D'INSTINTS	147
Hi ha tants dies en un sol minut	149
Confiança de la llum	151
Fer el temps	153
El vi que em dius	155
D'Alella a Vallromanes	157
Bandera pròpia	159
Present	161
Els reis de la postguerra ballen tangos d'amor	163
COS DE PODEROSA LLUM	167
En la memòria eterna de l'aigua	169
Perquè el sol es dispersa en els braços del dia, he reconegut el món a través dels teus ulls amants	173
La ciutat, on tu vagis anirà. ÀNGELS GREGORI	177
Agraïments	181
Obra poètica	183
Traduccions	185

VICENÇ LLORCA: L'AMBICIÓ DE SER I DE CONÈIXER

UNA PETITA LLUM

Un dels primers records que tinc de Vicenç Llorca està relacionat amb la llum: als inicis de la nostra amistat, essent una tarda a la casa on ell llavors vivia a Santa Coloma de Gramenet, em va ensenyar una finestra, em sembla que a la seva mateixa habitació, que donava a un pati interior, i em va explicar la fascinació que li produïa anar veient els canvis de la llum en aquell pati al llarg del dia. Talment com en aquella frase de Flaubert que afirma que perquè una cosa sigui interessant n'hi ha prou amb observar-la molt de temps, el Vicenç trobava bellesa i, possiblement, transcendència allà on jo hi veia només un pati anodí, en una ciutat predominantment obrera i més aviat impersonal. Crec que vaig entendre millor, a partir d'aquell moment, "l'entusiasme reflexiu" que defineix en bona part la seva poètica, tant en la poesia pròpiament dita com en la novel·la o en l'assaig. Vicenç Llorca, vaig pensar, embelleix i transcendeix allò que l'envolta amb una mirada transformadora que li atorga un sentit nou; un sentit estètic, certament, però també espiritual entenent el terme des d'una perspectiva àmplia; i ho fa, més que no pas amb un filtre intel·lectual —que també hi és—, amb una actitud vital que passa per l'apassionament. Aquest embelliment de la realitat no té per què comportar-ne la idealització —ni encara menys el falsejament—, però sí que traspua l'entusiasme sobre el qual Llorca ha reflexionat i poetitzat en di-

ferents ocasions. La seva mirada és, doncs, la d'un entusiasta, que pot abastar també el dramatismes però en cap cas la derrota: com ens diu en un dels seus darrers llibres, “Entre el no-res / del temps i la consciència / (i el somni sense imatges / de la mort), / una petita llum que camina”. Entusiasme, doncs, reflexió i, malgrat la consciència del drama, llum. La poesia de Vicenç Llorca és, com la finestra de la primera casa on va viure, eminentment lluminosa.

I aquesta llum és, entre d'altres, la mediterrània, però en general també la que li han anat aportant els viatges successius, fonamentals en un llarg procés d'autoconeixement. Des del seu primer llibre, *La pèrdua* (1987), el motiu del viatge esdevé central, i sovint dibuixa un trajecte, molt homèric, als orígens. En aquest primer llibre el descobriment és Itàlia, però en els posteriors la nòmina s'ampliarà, i molt, fins a arribar al recorregut poètic de *Ciutats del vers* (2005), a la Grècia o el Budapest de *De les criatures més belles* (2006) i a la Rússia de *L'últim nord* (2008), que suposa, a més, la trobada amb el fill adoptat, i un retorn per tant a una versió lliure del mite homèric. Pel que fa al posterior *Calendari d'instints*, suposa una reflexió sobre el pas del temps i l'acceptació de la realitat que se'n deriva; mentre que *Cos de poderosa llum*, l'últim volum fins ara d'aquesta àmplia trajectòria, posa en relació diferents experiències estètiques amb la celebració de l'amor i, d'una manera més àmplia, de la vida.

UN CONTEXT I UNES CONSTANTS

Arribats aquí, potser convé centrar la recerca poètica de Vicenç Llorca en el context generacional que la va veure néixer, per emmarcar així millor aquesta recerca. Cal tenir en compte que, a l'hora de redactar aquestes línies, l'autor ha passat la ratlla dels cinquanta anys i per a ell és, doncs, un bon moment per fer balanç, atès sobretot que es va donar a conèixer havent traspassat

tot just la dels vint. Són trenta anys, doncs, de producció, al llarg dels quals l'autor, si bé s'ha mantingut fidel a unes certes constants temàtiques i estètiques, també ha experimentat una evolució lògica, fruit tant del simple pas del temps com de determinades circumstàncies personals que troben un clar reflex en l'obra —com ara l'arribada i l'assumpció de la paternitat. Cal remarcar que el 2010 va recollir la seva obra poètica fins al moment en el volum *Les places d'Ulisses*, després del qual ha publicat encara dos reculls, els ja esmentats *Calendari d'instints* i *Cos de poderosa llum*, a banda de les novel·les *Tot el soroll del món* i *Aquell antic missatge de l'amor*. Ens trobem, doncs, amb una obra que, lluny d'estar tancada, es troba en ple procés i en evolució constant.

D'entrada, i encara que no ens creguem massa les classificacions generacionals, és important situar Vicenç Llorca en la forçada de poetes catalans que irromp amb força els anys vuitanta tot marcant unes quantes distàncies amb la de la dècada anterior. Tant Llorca com alguns autors coetanis —i podem citar Carles Torner o Jaume Subirana com a exemples— deixen volgudament de banda la tendència a l'experimentació de molts dels seus predecessors per reivindicar, d'una banda, la transcendència —en algun cas obertament religiosa— i, per l'altra, per abocar-se a la recerca d'unes arrels culturals que comprenen una tradició prou densa i rica: tant poden abastar el món clàssic grecollatí com els grans noms del Noucentisme i les seves derivacions. En el cas concret de Llorca, Carles Riba suposarà un punt de referència ineludible i de vegades explícit, tant per l'obra ribiana original com per la traducció de l'*Odissea*, una de les referències més clares ja en el primerenc *La pèrdua*. Ja hem assenyalat que motius com el del retorn, o el més genèric del viatge, aniran essent recurrents al llarg de la trajectòria poètica de Llorca; també ho serà una certa assumpció de

la poètica ribiana en la seva mirada contemporània sobre el món clàssic, o la seva concepció transcendent del fet poètic. Transcendència, doncs, viatge i acceptació i celebració de la vida serien alguns dels eixos fonamentals d'una obra que, si adopta referents culturalistes, no és per contraposar-los a l'experiència vital directa sinó, si de cas, per complementar-la tot embellint-la; i, encara més, per celebrar-la.

DESPERTA ARQUITECTURA

Val a dir que l'autor és plenament conscient de moltes d'aquestes constants i del procés vital que van dibuixant els seus llibres, construït com està cadascun amb plena consciència unitària i veritables mostres tots ells d'arquitectura poètica. No és aliè a tot plegat el fet que en el conjunt de la seva obra s'hi trobin també la novel·la i l'assaig, la primera —gènere arquitectònic per excel·lència— reflectint unes preocupacions similars a les de la poesia, i el segon exposant des de la teoria les concepcions estètiques i poètiques de l'autor. Ens referim sobretot a l'estudi *L'entusiasme reflexiu* (1997), que assenta unes bases teòriques prou ben resumides en el títol; però tampoc no ens sembla casual que Llorca fos el primer autor a reivindicar obertament i estudiar Màrius Sampere, un poeta després àmpliament reconegut que s'interroga constantment sobre l'home, des d'un punt de vista transcendent de vegades i escèptic d'altres, però sempre anant més enllà de l'experiència immediata de la qual parteix; o que també hagi estudiat Miquel Àngel Riera, autor que sovint va explorar la condició metafísica de l'individu. Vicenç Llorca té, doncs, un sòlid bagatge teòric que probablement, però, no precedeix la seva recerca poètica sinó que se'n desprèn; és a dir, que tot allò que l'experiència poètica, intel·lectual però també intuïtiva, li aporta al mateix autor es converteix després en construcció teòrica.

Com es pot veure, doncs, aquesta idea arquitectònica de construcció, molt conscient, presideix tota l'obra de Llorca. No és casual que el seu segon llibre es titulés *Places de mans* i constituís, entre altres coses, una reivindicació de l'espai comú de la plaça com a àgora, tot evocant, entre d'altres, un univers tan imbuït d'arquitectures com el del pintor Giorgio de Chirico —classificat pels historiadors, per cert, com a “metafísic”, un adjectiu que sovint escau també al nostre poeta.

EVOLUCIÓ I COHERÈNCIA

De tot el que hem dit se'n podria desprendre que la poesia de Vicenç Llorca beu de les fonts d'un cert classicisme: el grecoromà, el renaixentista o el noucentista, per esmentar algunes de les manifestacions de les “formes que pesen” en la classificació d'Eugeni d'Ors —i enfront de les “formes que volen”, de caire més romàntic o irracionalista. En part és certament així, però, lluny de divisions en compartiments estancs, aquesta és una obra també tocada per un clar apassionament de ressons romàntics. D'altra banda, cal tenir en compte l'evolució de l'autor, que anirà des d'una certa abstracció metafísica en els inicis —per bé que no s'hi oblidin mai els referents concrets dels quals es parteix— cap a un progressiu arrelament a realitats més tangibles. A més, si en els primers volums hi predomina un to més aviat greu, que no en contradiu el vitalisme ni l'entusiasme ja esmentats, a partir de *Ciutats del vers* (2005) el to passa a ser més intimista, el vers s'allibera d'algunes cotilles formals i es fa més evident una obertura vital, centrada en el que el mateix autor n'ha dit “l'amor com a força de donació entre les generacions”; per la seva banda, Xavier Pérez Torío s'ha referit, en l'epíleg a *Les places d'Ulisses*, a “la càlida obertura al paisatge terrenal i als éssers que l'habiten”, cosa que passa tant per “el triomf ostensible de la sensualitat del paisatge”

com per “l’acceptació d’un món en moviment”. En efecte, tant la simple evolució que comporta el pas del temps com l’experiència de la paternitat marquen una evolució vital —“La meva vida aquí, / com un tramvia / que ha vençut la pujada”— que es tradueix en la poesia, per bé que molts dels motius del principi es continuïn reiterant o recreant. És així com la “petita llum” de la finestra de la primera casa continua encara ara il·luminant “tota l’ambició de ser i de conèixer”, en un recorregut poètic que marca una clara evolució des de la més absoluta coherència.

JOSEP MARIA RIPOLL

LA PÈRDUA
(1987)

LA PÉRDIDA

EL BANQUETE

Segábamos los paisajes en los ojos,
¡amor, cómo anidaban las aves furtivas!
Llegaban anhelos de sueños silenciosos,
rescoldo de néctares en copas vivas.

Catábamos el aceite sobre la sal de los arrecifes,
¡amor, uva con trigo, con sangre de olivas!
Surgían ríos de palabras en dóciles hojas,
amor, los dientes cazaban voces y orillas.

Recogíamos la comida del camino
sobre los huesos vivos de nuestros abuelos.
Todo lo servía el banquete del jardín:

¡la carne, el fuego, la luz del cielo en los labios!
Y nuestros cuerpos sucumbieron con el vino
donde hombres y dioses escribieron versos sabios.

EL CONVIT

Llescàvem els paisatges en els ulls,
amor, com feien niu les aus furtives!
Venien els anhels dels somnis sulls,
caliu de nèctars dins de copes vives.

Posàvem l'oli en la sal dels esculls,
amor, raïm amb blat, amb sang d'olives!
Sortien rius de mots en dòcils fulls,
amor, les dents caçaven veus i ribes.

S'arplegava el menjar del camí
damunt els ossos vius dels nostres avis.
Tot ho servia el convit del jardí:

la carn, el foc, la llum del cel als llavis!
I els nostres cossos van caure amb el vi
on homes i déus feren versos savis.